

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-108>

УДК 339.9

Ковальчук Н.О., Чопенко Т.М.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ВПЛИВ ЧИННИКІВ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовані тенденції позицій платоспроможності України. Визначено поняття конкурентоспроможності країни. Досліджені проблеми конкурентоспроможності України. Запропоновано шляхи подолання наявних проблем.

Ключові слова: індекс платоспроможності, конкурентоспроможність, високотехнологічність, інновації.

Kovalchuk Natalia, Chopenko Tetiana

Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovich

INFLUENCE OF FACTORS ON THE FORMATION OF UKRAINE COMPETITIVENESS

Summary. The tendencies of positions of solvency of Ukraine are analyzed. The concept of competitiveness of the country is defined. The problems of competitiveness of Ukraine are investigated. The ways of overcoming the existing problems are offered.

Keywords: solvency index, competitiveness, high technology, innovations.

Постановка проблеми. На початку ХХІ століття конкурентоспроможність виступає однією з основних економічних категорій ринкової економіки. Переплетення економік держав справляє значний вплив на економічну ситуацію будь-якої держави. Економіка України за 26 років незалежності так і не змогла відновитися до рівня 1990 р. За цей час більшість показників погіршилася. Забезпечення конкурентоспроможної стратегії є запорукою економічного зростання та сталого розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми: проблемам конкурентоспроможності України в розрізі світового масштабу присвячено наукові праці А. Колота, Н. Чалу, Я. Базилюка, О. Білоруса, Е. Лібанову, Ю. Полунеєва, А. Гальчинського, Л. Антонюка, Б. Гаврилишина, В. Геєця, Я. Жаліла, М. Згуровського, В. Кременя, С. Соколенка та багатьох інших. При цьому наукові й практичні проблеми, які пов'язані з формуванням конкурентоспроможності країни, залишаються недостатньо розкритими та обґрунтованими. Необхідне комплексне вивчення конкурентоспроможності України в умовах глобалізації з метою євроінтеграції.

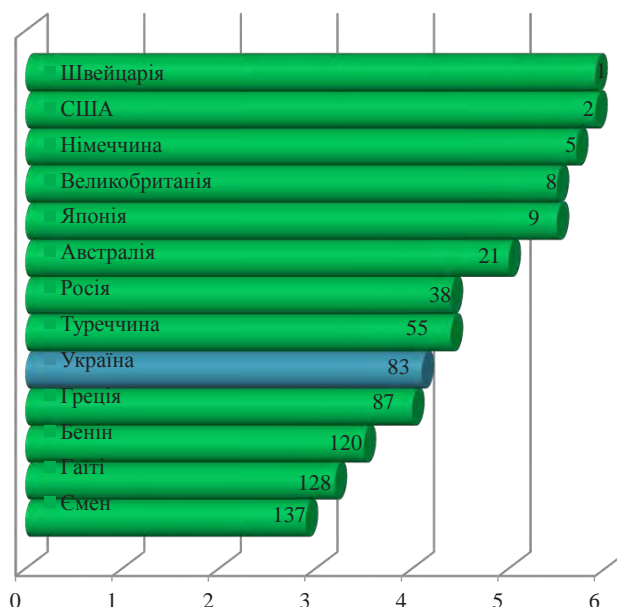
Мета статті. Дослідження сучасного стану індексу конкурентоспроможності України та розроблення практичних рекомендацій, що допоможе ліквідувати існуючі проблеми відставання, ставши економіці на шлях сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Конкурентоспроможність окремої країни слід розглядати як здатність національної економіки утримувати та розширювати діяльність на світовому ринку, виробляти продукцію, що відповідає світовим стандартам та може змагатися зі своїми аналогами у просторі міжнародної торгівлі, з можливістю подальшого реінвестування в економічний розвиток.

Відповідно до тверджень Джоан Магретті, фахівця у галузі конкуренції, бути конкурентним не означає бути найкращим, за її словами «в більшості сфер поняття «найкраще» просто не існує». Отож, необхідно створити цінності для цільових груп споживачів, які матимуть бажання придбати товар [1, с. 32].

Глобальний рейтинг конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму – це орієнтир, який вказує на здатність країни забезпечувати високий стабільний рівень життя населення, здатність до економічного розширення та відтворення.

Згідно з опублікованим рейтингом глобальної конкурентоспроможності Всесвітнім економічним форумом за 2018 рік, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року Україна перемістилась на чотири позиції вниз. У цьому році вона зайняла 83 місце зі 140. Перше місце, традиційно зайняла Швейцарія. До десятки найконкурентоспроможніших країн увійшли США, Сінгапур, Нідерланди, Німеччина, Гонконг, Швеція, Великобританія, Японія, Фінляндія.

Рис. 1. Місце України у рейтингу глобальної конкурентоспроможності

Джерело: розроблено авторами за джерелом [2]

Аналіз індикаторів дозволяє зробити висновки, що покращились становище ринку праці на 20 позицій, інфраструктури – на 21, ринку това-

рів – на 28 позицій. Показники макроекономічної ситуації мають тенденцію до зниження: в порівнянні з 2017 роком Україна зменшила свій показник на 10 позицій. Найбільше знизився показник охорони здоров'я – на 41 сходинку, окрім об'єктивних причин це може бути зумовлено зміною методології, що спричинено виокремленням «освіти» і «медицини» [2].

Оновлений індекс оцінює 140 економік країн світу за 98-ма індикаторами, які розділені за 12-ма групами або драйверами продуктивності. Для кожного індикатора, використовується шкала від 0 до 100, що вказує на те, наскільки близька економіка до ідеального стану або знаходиться на «кордоні» конкурентоспроможності.

У рейтингу враховуються 12 складових, по кожному рейтингу враховуються 12 складових, по кожній з яких Україна зайняла 83-є місце – це позиція, на якій розташувалася країна, з огляду на всі ці показники:

- якість інститутів (Україна на 110-му місці);
- динаміка розвитку бізнесу (86-е місце);
- стан інфраструктури (57-е місце);
- рівень сучасних технологій (77-е місце);
- споживчий ринок (73-е місце);
- макроекономічна стабільність (131-е місце);
- навички (46-е місце);
- ринок праці (66-е місце);
- фінансова система (117-е місце);
- розмір внутрішнього ринку (47-е місце);
- здоров'я (94-е місце);
- здатність до інновацій (58-е місце) [2].

Чинники, що найбільш негативно вплинули на значення індексу глобальної конкурентоспроможності України: вплив організованої злочинності на вартість ведення бізнесу; рівень інфляції (середній показник за 2016-2017 рр.); динаміка боргу з урахуванням кредитного рейтингу; рівень тероризму; незалежність судової системи; захист прав власності; якість доріг; вплив податків і субсидій і конкуренцію; гнучкість встановлення заробітної плати; фінансування МСБ; надійність банків; частка проблемних кредитів; темп зростання інноваційних компаній.

Основним повідомленням опублікованого Форумом звіту є необхідність системного підходу до підвищення конкурентоспроможності – висока продуктивність в одній сфері не може компенсувати слабку продуктивність в іншій. Це особливо актуально, коли мова йде про інновації: сильна зорієнтованість на технології може забезпечити «стрибок» економіки країн з низьким і середнім рівнем доходу, проте уряди не повинні залишати поза увагою «старі» проблеми розвитку, зокрема управління, інфраструктуру, освіту.

Окрім впливу індикаторів рейтингу слід виділити ряд проблем, які не менш значним чином впливають на конкурентоспроможність економіки.

ПЕРША ПРОБЛЕМА. Представниками шведської економічної школи, Елі Хекшером та Бергіл Оліном, була сформована теорія співвідношення факторів виробництва, суть якої полягає в тому, що країна експортує товар, для якого інтенсивно використовується її відносно надлишкові фактори виробництва, і імпортує товари, для яких вона відчуває відносний дефіцит факторів виробництва. Аналіз наявної економічної ситуації роз'яснюється: з одного боку в Україні є надли-

шок природних ресурсів, тому країна використовується як сировинний придаток. Машинобудівництво, що є основним для країн-лідерів у галузі високоефективних технологій, в нашій країні не розвивається, адже в українському машинобудіванні перевищують металомісткі підгалузі, тоді як вміст наукомістких слабким.

ДРУГА ПРОБЛЕМА. Український бізнес у сучасних реаліях сприймає технологічні інновації не на високому рівні. Частка високотехнологічної продукції в загальному обсязі випуску в 2016 та 2017 роках становила 1,4 і 1,5% відповідно. Це значно нижче навіть за показники країн Східної Європи. Наукоємність ВВП України коливається в межах 0,3-0,5%. У 2017 році на науково-дослідний напрямок в Україні витратили 0,3% ВВП [3].

ТРЕТЯ ПРОБЛЕМА. Навіть при успішному дослідженні ринку, інвестиціях в науку та створенні продукту, чимало зусиль доведеться докласти для просування продукту. Яким інноваційним не був би продукт, без грамотної маркетингової стратегії. Наприклад, маючи на меті прорекламувати додаток віртуальної реальності для Facebook після урагану в Пуерто-Ріко Марк Цукерберг відправився на острів, звідки провів трансляцію відео на 360° через VR, таким чином голова Facebook хотів привернути увагу користувачів соцмережі до бід острів'ян, чий будинок зруйнував ураган – а заодно і показати в дії новий сервіс, однак ефект вийшов зворотним – соцмережами розлетілися скріншоти на фоні затоплених хатин Пуерто-Ріко, де Цукерберг рекламується на людському горі.

ЧЕТВЕРТА ПРОБЛЕМА. Для успішної реалізації інноваційних продуктів необхідна всеохоплююча багатоаспектна підтримка товару, чого на разі немає. Приміром, важлива присутність промислового інжинірингу: від створення ідеї до сервісного обслуговування.

П'ЯТА ПРОБЛЕМА. На українському ринку не існує відповідного рівня взаємодії іноземними компаніями. Вітчизняні виробники будуть привабливими при наявності ефективного менеджменту та високому рівні продуктивності праці.

Висновки і пропозиції. Україна останнім часом регресує за більшістю показників індексу глобальної конкурентоспроможності. Це пояснюється невирішеними внутрішніми та зовнішніми проблемами, до яких, зокрема, належить збіг об'єктивних обставин: світова фінансова криза, політична криза органів влади. Основними механізмами підвищення конкурентних переваг країни є здійснення внутрішніх реформ (освітньої, медичної, пенсійної, земельної, судової; запланована приватизація державних підприємств тощо) та трансформація векторів зовнішньоекономічної політики. Запорукою високої конкурентоспроможності України на міжнародному рівні є підвищення ефективності та продуктивності багатогалузевої національної економіки, яка повинна спиратися на потужну технологічну, наукову та інвестиційну базу.

Для досягнення сталої конкурентоспроможності потрібно прийняти ряд методів. По-перше, стимулювати ріст витрат компаній на науку. В тому числі, стимулювати податками. По-друге, організувати реінжиніринг бізнес-процесів:

відмовитись від застарілих підходів та використувати новий підхід до організації бізнесу – це вже буде інновацією.

Наявний рівень бюджетного фінансування освітньої сфери позбавлений інвестиційного характеру, не забезпечує надійного розвитку та модернізації освіти. Вітчизняні бізнес-структури поки ще не зрозуміли, що інвестування в освіту є однією з найприбутковіших сфер вкладення капіталу. Стратегічним завданням для України на сучасному етапі має бути визначений пріоритетний розвиток науки та високих технологій та активна інноваційна політика. Інновації є потенціалом для зростання економіки. Зволікання з визначенням

національних пріоритетів країни може призвести до усунення її від прийняття стратегічних рішень щодо розбудови взаємовигідних регіональних відносин. Необхідно ретельно відбирати проекти щодо модернізації у сфері транспорту для фінансування з Державного фонду регіонального розвитку чи заявок на отримання міжнародної допомоги. Головною метою підвищення конкурентоспроможності економіки України є створення передумов її вступу до ЄС. Мінімально присутній ряд високотехнологічних підгалузей, що визначають експортні позиції машинобудування в розвинених країнах: ІТ-індустрія, виробництво складної медичної техніки та наукових приладів.

Список літератури:

1. Магретта Д. Ключевые идеи. Майкл Портер. Руководство по разработке стратегии / Джоан Магретта. – 2013. – 272 с.
2. Global Competitiveness Index [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/competitiveness-rankings/>.
3. Потенціал парадигми економічного устрою України: реалії та можливості Потенціал парадигми економічного устрою України: реалії та можливості [Електронний ресурс] // UA News. – Режим доступу до ресурсу: <https://ua.news/ua/potentsial-paradygmy-ekonomichnogo-ustroyu-ukrayiny-realiyi-ta-mozhlyvosti/>.